

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 84

2016

zeszyt 1

TREŚĆ

ARTYKUŁY

- ADAM NOWAK: Bibliografia a katalog – dyskusja o pojęciach i terminach. Historyczny zarys problematyki 5
- ELŻBIETA BARBARA ZYBERT: Bezdomni w bibliotekach – doświadczenia zagraniczne 27
- TOMASZ KRUSZEWSKI: Wertykalność biblioteki – od sacrum i strażnicy do ikony marketingu (esej filozoficzny). 46

Z WARSZTATÓW BADAWCZYCH

- ADRIAN DRABIK: Wyszukiwanie powielonych opisów bibliograficznych w bazie danych: przykład Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego 65
- MONIKA KOWALIK: Nowa usługa w Bibliotece Szkoły Głównej Handlowej – nieodpłatny dostęp do poufnych mikrodanych Eurostatu 80

SPRAWOZDANIA

- „Ewolucja modelu akademickiego kształcenia bibliotekarzy w latach 1945-2015”. Konferencja jubileuszowa z okazji 70-lecia pierwszej katedry bibliotekoznawstwa w Polsce (Łódź, 19 czerwca 2015 r.) (*Magdalena Kwiatkowska*) 113
- „Bibliografia – teoria, praktyka, dydaktyka”. III Ogólnopolska Konferencja Naukowa (Warszawa, 17-18 listopada 2015 r.) (*Bartłomiej Włodarczyk*) 117
- „Przełamując granice książki. Perspektywa twórcy, odbiorcy, badacza”. Międzynarodowa Konferencja Naukowa (Wrocław, 2-4 grudnia 2015 r.) (*Ewa Jabłońska-Stefanowicz, Ewa Repucho*) 123

RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENNICTWA

- Zdzisław Gębołyś: *Bibliografia druków w języku polskim wydanych na Litwie od 1914 do 2014 roku*. Sosnowiec: Wydaw. Druk-Reklama / Vilnius: Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy, 2015 (*Jacek Wojciechowski*) 127
- Dorota Siwecka: *Światowy model informacji bibliograficznej: programy i projekty (1950–2010)*. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015 (*Jan Kozakowski*) 130
- Helena Więckowska: *Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Pod red. Jadwigi Koniecznej i Magdaleny Rządkiwolskiej. Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015 (*Anna Ż.M. Wiśniewska-Grabarczyk*) 133
- Global Action on School Library Guidelines*. Ed. on behalf of IFLA by: Barbara Schultz-Jones and Dianne Oberg. Berlin/Munich: De Gruyter Saur, 2015 (*Renata Piotrowska, Bogumiła Staniów*) 137

Przegląd piśmiennictwa krajowego (<i>Barbara Koryś</i>)	141
Z lektur zagranicznych (<i>Jacek Wojciechowski</i>)	146
Z ŻYCIA SBP	157
WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW	163

ADAM NOWAK
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski
e-mail: iadam1953@gmail.com

BIBLIOGRAFIA A KATALOG – Dyskusja o pojęciach i terminach. Historyczny zarys problematyki

Adam Nowak – absolwent Uniwersytetu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie (1978), specjalność historia starożytna, doktor bibliotekoznawstwa i informacji naukowej UMCS (1985) i Uniwersytetu Warszawskiego. Problematyka badawcza autora skupia się wokół zagadnień starożytnego Rzymu, Biblioteki Aleksandryjskiej, książki, bibliotek, bibliografii i kwestii prawa autorskiego w nowej digitalnej rzeczywistości. Zajmuje się też zagadnieniami cyfrowej rewolucji, konwersji analogowych plików na cyfrowe, a zwłaszcza problematyką fotografii analogowej i cyfrowej, obróbki obrazu za pomocą edytorów obrazu.

Konsultant i sprzedawca działu marketingu B & H Megastore -Światowego Centrum Fotograficznego Marketingu i Dystrybucji Urządzeń Cyfrowych w Nowym Yorku (1999-2004). Odbывał staże naukowe w Bibliotece Narodowej w Warszawie, w Niemieckiej Bibliotece Narodowej w Lipsku (GDR), w Bibliotece Uniwersytetu Minnesota USA i w Toronto Institute of Photography.

Autor obszernej monografii poświęconej L. Finklowi, kilkudziesięciu prac naukowych w bibliotekarskich czasopismach, jak i kilkudziesięciu prac o charakterze popularnonaukowym a dotyczących fotografii, muzyki i historii w polonijnych amerykańskich i kanadyjskich dziennikach. Nagrodzony w kilku prestiżowych konkursach fotograficznych na terenie USA.

SŁOWA KLUCZOWE: Bibliografia. Katalog. Biblioteki. Biblioteka Aleksandryjska. Katalogowanie. Bibliografowanie. Opis bibliograficzny. Opis katalogowy. Uniwersalna kontrola bibliograficzna. Bibliografia systematyczna. Bibliografia opisowa. Bibliografia analityczna. Inkunabuły.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Celem artykułu jest porównanie wzajemnych relacji (metodycznych i teoretycznych) w aspekcie historycznego rozwoju pomiędzy katalogiem a bibliografią. W osi czasowej rozwoju obu zjawisk można wyróżnić trzy okresy: od Biblioteki Aleksandryjskiej (III w. p. n. e.) do czasów zastosowania czcionki ruchomej przez Gutenberga (XV w.); rozwiniętego drukarstwa (XVI w.) do czasu powstania caóstki zdigitalizowanej (XX w.); digitalny, w którym uniwersalna caóstka cyfrowa staje się podstawowym budulcem każdego z mediów – w tym tekstu. **Metody badawcze** – W badaniu, którego efekty prezentuje artykuł, przyjęto metody: porównawczą i ewolucyjną (metody historyczne), bibliologiczną, jak i metodę analizy porównawczej źródeł wtórnych i niektórych pierwotnych. **Wyniki i wnioski** – Przyjęte metody badawcze pozwoliły na wysnucie konstatacji, że cechy wirtualności (bibliografia), jak i realności (katalog), przeplatały się nawzajem w aspekcie rozwoju obu form informacji o zbiorach dokumentów. Po długim okresie heterogenicznego

rozwoju katalogu i bibliografii w fazie pierwszej, ostateczna cezura, jaką było zastosowanie czcionki ruchomej – XV w., wyodrębniła oba zjawiska. Pomimo tego, genetyczne związki pomiędzy katalogiem a bibliografią nie pozwoliły na definitywne ich rozdzielenie w okresie drugim. W okresie współczesnym kreującym cyfrowe uniwersum informacyjne – różnie nazywanym np. Bibliografia 2.0, zaciera się stopniowo różnica pomiędzy bibliografią a katalogiem. Realność katalogu się wirtualizuje (przykład Amazona), co jest zjawiskiem powszechnym w świecie cyfrowym, a dotychczasowe różnice pomiędzy bibliografią a katalogiem stają się coraz bardziej zjawiskiem historycznym. Środowisko online samo w sobie jest wirtualne, a całość wirtualna staje się wspólnym mianownikiem wszystkich mediów, co dotyczy także w równej mierze katalogu, jak i bibliografii.

ELŻBIETA BARBARA ZYBERT
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski
E-Mail:e.zybert@Uw.edu.pl

BEZDOMNI W BIBLIOTEKACH – DOŚWIADCZENIA ZAGRANICZNE

Elżbieta Barbara Zybert jest profesorem Uniwersytetu Warszawskiego, kierownikiem Zakładu Bibliotekoznawstwa Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych oraz Podyplomowych Studiów Bibliotekoznawstwa. Od 2008 r. pełni funkcję dziekana Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół trzech grup problemowych: 1) działalności informacyjnej w zakresie edukacji, 2) bibliotek oraz form pracy (m.in. biblioterapia) dla specjalnych grup użytkowników: np. mniejszości etnicznych i kulturowych czy niedostosowanych społecznie, 3) organizacji i zarządzania bibliotekami. Zainteresowania naukowe znajdują odzwierciedlenie w 5 książkach i ponad 90 artykułach zamieszczonych w polskich i zagranicznych czasopismach. Jest również redaktorem naukowym wielu publikacji dotyczących współczesnego bibliotekarstwa.

SŁOWA KLUCZOWE: Osoby bezdomne. Bezdomność. Usługi biblioteczne dla osób bezdomnych. Polityka ALA wobec użytkowników ubogich i bezdomnych.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Celem artykułu jest przedstawienie problemów związanych z bezdomnością i ukazanie, jaką rolę mogą pełnić biblioteki wobec osób doświadczających bezdomności, umożliwiając im przewyżczenie tej sytuacji. Zwrócono uwagę na znaczenie usług dla samych osób bezdomnych i dla wizerunku biblioteki. Zasygnalizowano też problemy, jakich doświadczają bibliotekarze w pracy z tą grupą użytkowników. Zaprezentowano zagraniczne działania podejmowane w tym zakresie, służące doskonaleniu usług bibliotecznych. **Metody badawcze** – Zastosowano metodę analizy i krytyki, piśmiennictwa bibliologicznego, głównie obcego. **Wyniki i wnioski** – przybliżono politykę American Library Association w odniesieniu do osób bezdomnych, przedstawiono narzędzia ułatwiające pracę z tą grupą użytkowników, a także ukazano najlepsze praktyki w tym zakresie, które mogą się stać inspiracją do podejmowania kolejnych działań, także na gruncie polskim.

TOMASZ KRUSZEWSKI
Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK,
Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu
e-mail: tomkrus@umk.pl

WERTYKALNOŚĆ BIBLIOTEKI – OD SACRUM I STRAŻNICY DO IKONY MARKETINGU (ESEJ FILOZOFICZNY)¹

Dr hab. Tomasz Kruszewski – adiunkt w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, profesor nadzwyczajny w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu, menadżer psychologii w biznesie w WSB w Toruniu i Bydgoszczy, trener rozwoju osobistego, psychoterapeuta, mediator sądowy. Autor kilku książek i ponad 90 artykułów naukowych. Jego zainteresowania naukowe związane są z różnymi aspektami komunikacji społecznej i psychologii społecznej, m.in. zarządzaniem wizerunkiem instytucji, procesami postrzegania aktów komunikacji, materialnymi składnikami komunikacji społecznej.

SŁOWA KLUCZOWE: Architektura bibliotek. Symbolika przestrzeni. Psychologia miejsca.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – Celem artykułu jest ukazanie wybranych przemian, jakie zachodzą w symbolice bibliotek. Są one dostrzegalne zarówno w organizacji instytucji, jak również w jej materialnej obudowie – formie architektonicznej. Jednym ze wskaźników konotujących nowe, odmienne od tradycyjnych symboliczne treści, są konstrukcje wertykalne bibliotek. **Metody badań** – Obie formuły posiadały cechę wspólną: wieże były wyizolowane z lokalnego środowiska społecznego, dostępne zaledwie dla wybranych. **Wyniki i wnioski** – We współczesnych realizacjach i projektach wykorzystuje się inną symbolikę wertykalności. Biblioteka traci aurę transcendencji, tajemniczości i spoiwa dwóch światów: materii i ducha, czego wieża bywała atrybutem przez wieki. Obecnie wieża to zazwyczaj ludna część przestrzeni społecznej (centrum cywilizacyjne, kulturowe), a jej archetypiczność ma być magnesem wabiącym klientów do biblioteki. W ten sposób następuje wymiana symbolu. Staje się on namacalny, „swój”, można go zagospodarować wedle potrzeb chwili. Nadal jednak realizuje ludzką potrzebę prestiżu, tyle że świątynię zastąpił produkt.

¹ Tekst pierwotnie został wygłoszony w formie referatu podczas międzynarodowej konferencji naukowej Fons largus. The Library: a Source of Inspiration – Biblioteka, źródło inspiracji – Warszawa, 14-17 maja 2012 r.

ADRIAN DRABIK
Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego
e-mail: adriandrabik@gmail.com

WYSZUKIWANIE POWIELONYCH OPISÓW BIBLIOGRAFICZNYCH W BAZIE DANYCH: PRZYKŁAD REPOZYTORIUM UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

Adrian Drabik pracuje w Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego i w Instytucie Informatyki Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ, wcześniej także w Jagiellońskiej Bibliotece Cyfrowej. Zajmuje się zagadnieniami technicznymi w bibliotekach cyfrowych oraz algorytmami przetwarzającymi dane tekstowe. W pracy w RUJ zajmuje się projektowaniem algorytmów analizujących bazy danych. Publikacje: Organizacja automatyzacji pracy. W: *Uniwersytet Jagielloński – Biblioteka Jagiellońska – Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa*. Kraków 2013, s. 188-211; Problematyka konwersji plików graficznych do formatu DjVu. W: *Zarządzanie procesem digitalizacji oraz prawne aspekty udostępniania kopii cyfrowych*. Kraków 2014, s. 55-64.

SŁOWA KLUCZOWE: Algorytmy porównania ciągów tekstowych. Data mining. Bibliograficzne bazy danych. Repozytorium UJ.

ABSTRAKT: **Teza/cel artykułu** – Celem artykułu było opisanie działania i zastosowania algorytmu do wyszukiwania podobnych opisów bibliograficznych w różnych rekordach w bibliograficznej bazie danych. Algorytm stworzono z zamiarem zautomatyzowania kwerendy mającej na celu wskazanie potencjalnie powielonych opisów bibliograficznych w Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego. **Metody badawcze** – Tworząc stosowne narzędzie przeanalizowano istniejące algorytmy do porównań danych tekstowych. Przy tworzeniu nowego algorytmu wykorzystano obliczenia wektorowe w wielowymiarowych hiperprzestrzeniach i geometrię analityczną na płaszczyźnie kartezjańskiej. **Wyniki i wnioski** – W trakcie testów wykazano, że przetworzenie dużej liczby rekordów jest możliwe i skuteczniejsze po uprzedniej zamianie wartości danych tekstowych na liczby.

MONIKA KOWALIK
Biblioteka Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: mkowa10@sgh.waw.pl

NOWA USŁUGA W BIBLIOTECE SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ – NIEODPŁATNY DOSTĘP DO POUFNYCH MIKRODANYCH EUROSTATU

Monika Kowalik studiowała w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego oraz École de français moderne Uniwersytetu w Lozannie. W 1994 r. otrzymała dyplom magistra ze specjalnością tłumaczeniową i pedagogiczną w zakresie języka francuskiego i języka angielskiego. Do 2003 r. była mianowanym wykładowcą w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, gdzie prowadziła lektoraty. Znajomość dwóch oficjalnych języków UE oraz ukończenie Podyplomowych Studiów Bibliotekoznawstwa w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW, umożliwiło jej w 2007 r. podjęcie pracy w Centrum Dokumentacji Europejskiej w Bibliotece Szkoły Główniej Handlowej. Obecnie pracuje w Oddziale Informacji Naukowej i Centrum Dokumentacji Europejskiej w Bibliotece SGH, na stanowisku starszego bibliotekarza. Jej zainteresowania naukowe skupiają się na działalności informacyjnej w zakresie edukacji ekonomicznej.

SŁOWA KLUCZOWE: Biblioteka akademicka. Usługi informacyjne. Potrzeby informacyjne. Mikrodane statystyczne. Ochrona poufnych danych. Produktywność naukowo-badawcza. Eurostat.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Celem artykułu jest przedstawienie nowej usługi uruchomionej w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki SGH oraz wyjaśnienie celów, w jakich tę usługę wprowadzono i oczekiwań, które wiąże z nią środowisko naukowe Uczelni. Omawiana usługa jest nieodpłatny dostęp do poufnych mikrodanych Eurostatu do celów naukowych. W opracowaniu omówiono ogólne znaczenie mikrodanych statystycznych dla nauki oraz przeszkody, które dotychczas utrudniały naukowcom dostęp do nich. Przeanalizowano podstawy prawne, na mocy których instytucje UE umożliwiły kontrolowane udostępnianie poufnych danych i opisano proces uruchomienia pionierskiej usługi przez Eurostat. **Metody badań** – Podstawę źródłową opracowania stanowi literatura przedmiotu, dane statystyczne oraz dokumenty prawne: polskie, unijne i międzynarodowe. Wykorzystano metodę analizy i krytyki źródeł oraz własne obserwacje i doświadczenia. **Wyniki/wnioski** – Dostęp do poufnych mikrodanych był od dawna postulowany przez naukowców jako warunek rozwoju badań podstawowych i poszerzenia horyzontów nauki. Eurostat trafnie odpowiedział na oczekiwania środowiska naukowego, o czym świadczy ogromne zainteresowanie danymi od pierwszych miesięcy funkcjonowania nowej usługi. Oddział Informacji Naukowej, inaugurując współpracę z Eurostatem, poszerzył swój warsztat informacyjny i naukowo-dydaktyczny o nową usługę. Pracownicy informacji zakładają, że w ten sposób OIN znacznie przyczyni się do wzrostu produktywności naukowo-badawczej pracowników naukowych SGH.